

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильесым
гъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къидэклы

№ 166 (21895)

2019-рэ ильес

ШЭМБЭТ

ЮНЫГЬОМ и 14

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтыутыгъэхэр ыкъи
нэмъкI къэбархэр
тисайт ижъугъотэштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээзет

Адыгэкъалэ загъэпсыгъэр ильес 50 хъугъэ

ХэхъоныгъэшЦухэм ягъогу тетэу

Непэ Адыгэкъалэ загъэпсыгъэр ильес 50 мэхъу. Чыгу нэкым кыщаэтыгъэ къалэр джы зэтегъэпсыхъагъ. КIэлэцыкlu ыгъыпIэхэр, гурит еджапIэхэр, аужирэ шапхъэхэм адиштэрэ сымэджэшыр — къалэм иххъоныгъэхэр нэрыльэгъух. Мафэ къес нахышум ылъэныкъокэ зэрээхъо-кыщтым, цыфэу щыпсэухэрэм ящылакэ нахъ Iэрыйфэгъу, нахъ дахэ зэрэхъу-щтым Адыгэкъалэ фэкло.

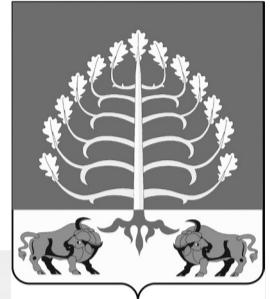

(Икъэлух я Зэрэ н. ит.).

Адыгэхъалэ загъэпсыгъэр ильес 50 хъугъэ

ХЭХҮОНЫГЬЭШЛҮХЭМ ЯГЬОГУ ТЕТЭУ

(Иклюнх).

ЛіәшІэгүнныкъо гъогур ащ
къызэрлігүгъэм фэгъэхыгъеу
ыкы тапәкѣ гухэлышыу ялехэр
зыфэдэхэм защицдэгъозэнэу
ащ ипащэу Лыхэсэ Махьмудэ
гүшілгъу тыфэхъуль.

Зигугыу къэтшыре къалэм итариҳ 1967-рэ ильесым бэдзэогъум и 22-м къышежъэ. А уахтэм СССР-м иминистрэхэм я Совет иунашьокIе Краснодар псыыгъыпIэр ашынэу агъенефэгъяг. Ар зыщагъэпсыщт чыпIэм щыс псэупIэхэр агъекошынхэм кIэтхагъэх. 1969-рэ ильесым Іоныгъом и 27-м унэгъо 1957-рэ къалэу ашыгъэм къыдагъетысихъагъэх ыкIи псэупIэм АдыгэкъалэкIе еджагъэх. А уахтэм къыщыубла-гъэу зэхъокыныгъэу ащ фэхъуыгъэр бэ.

Федералын ыктым Республикасының хөбзэгъятуу газасын адиштэү 2002-рэе ильесим ижъоныгъо-
кылса мазэ кызыщегъяжъа тааны Адыгэхъялда муниципальна гъэпсике илэ хуугъя. Мынч хөхъяэх
куудажкуу Хъэлъекъуаэрэ күүтүрэй Псэкъупсэрэ.

— 2019-рээ ильяасын щылэ мазэм и 1-м ехъулэу Адыгэ-къалэ нэбгырэ 15153-рэ щэ-псэу. Ахэм аащын мин 12,7-м ехъур къалэм, адрэхэр къо-джэпсэуплэхэм адэсих. СССР-м ичынпэ зэфэшьхвахэм къа-рыкыгье цыфхэр Адыгэкъалэ ишын зэрэхэлэжьагъэхэм къы-хекъеу, мыр бэхэм псэуплэклэ къыхахыгъ, непэ льэпкъ 30-м ехъумэ ялтыклохэр дэсих, — elo Пыхэсэ Махьмудэ.

Муниципалитетым хэхъоныг тэшүүхэр ышынхэм фэшл ар программэ ыкти проект зээфэлтэй болгоно.

шъхвафхэм ахэлжье. Ахэм зэүү ашыц 2018 — 2022-рээ ильяшхэм атэлъытэгэй программэй «Лъэхъаным диштэрэ Къэлэ щылаакэр гъэпсыгъэнэр» зыфиорэр.

— Мы программмэм игъез-
цэклэн кызыдыхэлтыгэй 2018-
рэ ильэсэм сомэ миллион
17,6-рэ кытэклэхьаг. Аш щы-
щэу миллионы 10-р — феде-
ральнэ гупчэм, миллионы 6,1-м
ехъур — республикэм, адрэ-
къэнэрэ мылькур чыпилэ бюд-
жетым къахэхыгъэх. Мыщ фэдэ
Іэпилэгъум ишуягъэклэ лъэпкъ
культурэм и Гупчэ гъэцэклэ-
жынхэр етшылгагъэх, ар зэри-
фэшьушэу зэтедгээпсыхьаг.

Джаш фэдэу псэүлэм ишагуухэм, гъогухэм ашыщхэм гъэцкэлэжьинхэр ашыкгуагъэх, кілэлэцькыл джэгуплэплощадкэхэр, тысынпілэхэр, автомобильтыхэр зыщағъезуущт чыныпілэхэр тшыгъэх, — elo муниципалитетым ишаа.

— Лъэхъаным диштэрэ къэ-

лэ щыла克ээр къэлэ цыкхэм ыкли тарих мэхьянэ зиэлэ псэүдэлэхэм ашыгъэпсыгъэнэм фынтечэлэхээгээ проект анахы дэгүхэм якъыхэхын фэгъэхыгъэ Урысые зэнэктокъумын тыхэлэжьагь ыкли теклонигъээ къыдээхыгъэхэм ашыц тыхуугь. Сомэ миллион 60 хуучин рэ федеральнэ грантыр саугьэт комплексэү «Теклонигъ» зынфилорэм къытэйчилэхээгээ ягъяцэхэжьын ыкли язэтгэхээгээ псыхьян пэйдгэхъашт, — сэргээвчийн мэргым.

сомэ миллион 30 Адыгэхъалэ кыифатшыгъ. Ежъ муниципалитетым имыльткуи мы лъэнъ-къом пэуигъехъагъ. Ащ ишгуа-гъекъе кэлэ псэуплэм иурам 16-мэ гъэцэкъэжъынхэр арашылла-гъэх. Джаш фэдэу унэгъо ныбжыкъиэхэм лэпныгъу афэхъу-гъэнэрыр псэуплэм ипащэхэм янэпльэгъу рагъекъырэп. Мы ильэсым щылэ мазэм и 1-м ехъулэу чэзыум мыш фэдэ унэгъуи 130-рэ хэтыгъ. Унэгъо 30-мэ социальнэ тынхэр къара-тагъэх, ахэм ащищэу 14-р сабыибэ зэрыс унагъох. Мыгъэ мы программэм игъэцэкъиэн сомэ миллион 25-м ехъу пэуя-гъэхъанэу агъенафаэ.

— Анахь мэхъяншхо зэттыр эр социальнэ псэуальхэм яшын ары. Аужырэ ильсхэм мы льэнүкъомкэ зэшлэхгээр, кындуулжыгээр маклэп. Гүщүйэм пае, чынпэ 240-рэ зиёдтэл кэллэццыкүү ынгылбэрээ ишын тифежьеагь. Къэралыгьо программэй «Гъэсэнгыгээм хэхъоныгээ егъэшыгээнээр» зыфиорэм кындуулжыгээр таатай юу псэуальхэр дгээпсыщт. Мынчкоу пэлхъяаштыйр федеральнэ, шольыр ыкли чынпэ бюджетхэм къатлупшыщт. Мы проектыр гъэцкялагьэ зыхыкэ, кэллэццыкүү ынгылбэрээ чынпэхэр зэрэхимыкъухэрэм игумэкыгьо дэгъэзыжыгьэ хуушт, — Къыхигъэшыгь Пыхаса Махмуда.

Адыгэකъалэ хэхъоныгъэшүүхэр, гъэхъэгъэшүүхэр ышыхээз ыпекіе лъэкъуатэ. Мыщ щыл-псэурэ цыфхэм зэгурьыоныгъэ ыккізыкыныгъэ азыфагу иль, япсэуплэ нахь дахэ, къераклэ зерашыщтым пыльых. Ioвшленным eklonlaklэу фырялэмкіяа пстэури къазэрадэхъущтым щеч хэлъэп.

АДЫГЭКЬАЛЭ ЗАГЬЭПСЫГЪЭР

Къалэм ицIыф гъэшIуагъ

Адыгэкъалэ ицIыф гъэшIуагъэу Іашынэ Налбай цыфхэм шъхъэкIефэнэгъэу кыфырялэр иоофшIэн гуетыныгъэшхо хэльэу зэригъэцкIагъэмкэ кылэжкыгь. Къалэр ашыгъэ къодьеу ар мыш къагъэкIогъагь ыкIи спортым ныбжыкIэхэр пыщагъэ хъунхэм ишьыпкъэу дэлэжъагь.

Налбай ильэс 70-рэ ыныбжь плоу пшэштэп. Пенсием щылэми, ишуагъэ къизеригъекоштым ренэу пыль. Джыре уахтэ икъорэльфхэр спортыр шу альэгью къэтэджынхэм фегъасэх, ар щылэнгъэмкэ къизерашхъэпэштыр агуремгаю.

ТигушыIэгъу ныбжыкIагъ атлетикэ онтэгүум зыфищэй зэххум. А уахтэм штангэхэр джыри щылажъэхэп, кIэлэ Іетахъохэм аIэтышт пкыгъохэр еж-еЖырэу ашыщтыгъэх.

— 1966-рэ ильэсэм Гъобэ-къуа дэг гурт еджапIэр къэс-кухыгь. А ильэс дэдэм Ростов хэкум ит къалэу Шахты дэг спорт еджапIэм сичIехъагь. Мыш сзыщедже нэуж дээм къулыкъу щысхынэу сикогъагь, — къитфелюатэ Іашынэ Налбай.

Дээм къизерикIыжьэу физическе культурэм институтэ Краснодар дэгтэм чIэхьа-

жьыгь. 1973-рэ ильэсэм ашьэрэ гъесэнгъэр зэригъэто-тъэу Адыгэкъалэ Ioф щишэнэу къекю.

— Къалэр ныкъошIэу, цыфхэр къэкошкыжынхэу рагъэжъэгъагь мыш Ioф щышэнэу зысэублэм, — игукъэкIыжхэмкэ къиддэгушащэ Налбай. — НыбжыкIэхэр нахь зыщи-зэрэугохэрэ чыпIэр къих-схыгь ыкIи аш щызгъэсэнхэу езгъэжъэгъагь.

Зыщаагъэсэшт залыр, агъе-федэшт пкыгъохэр зэрямы-лэм тигушыIэтуу зэкIигъекIа-гъэп. Тренер ныбжыкIэм игу-етынгъэ гумэкIыгьо постэуми аткIуагь. Апэрэ тренировкхэр ныбжыкIэхэм урамым щашы-щыгъэ. Нэужым, Налбай Ioф зышишIэгъэ ильэсэм атлетикэ онтэгүум зызщыфагъэсэшт зали 6 зэтэрагъэпсихъажыгь ыкIи зы кIэу ашыгъ.

Адыгэкъалэ имызакью, Ас-къэлае, Хъэлъэкъуае, нэмийкI

къуаджэхэм къарыкIхээ трени-ровкэ ныбжыкIэхэм ашыщыгъэ. Гъэмафи, къимафи ямыIэу ахэр къаклоштыгъэх, яшьыпкъэу пылтыгъэх.

Іашынэ Налбай ильэс 35-у Ioф зышишIагъэм къыкIоцI ыгъэ-сэгъэ ныбжыкIэхэм гъэхъэгъэ-шухэр ашыгъэх. Республике зэнэкъокуухэм ямызакью, ду-

нэе мэхъанэ зиIэхеми ахэлэжъагъэх. ИоофшIэгъу ильэхэм ыгъэсагъэхэм ашыщэу нэбгырэ 20-р спортымкэ мастер хъу-гъэх.

Ильэси 5-кIэ узэкIеIэбэжь-мэ, тигушыIэгъу «Адыгэкъалэ ицIыф гъэшIуагъ» зыфилорэ щытхуцIэр къифагъэшьо-шагь. Щытху тхыльэу, диплому илэр бэ, ау посэупIэу уз-дэсэм льытэнэгъэ къышып-фашиныр, шъхъэкIефэнэгъэ къылпагъохыныр пстэуми анахь шъхъаIу аш ельтиэ.

Іашынэ Налбай иоофшIэн зэрифэшшуаIу зэригъэцкIа-гъэм dakloу унэгьо зэгурьохж ышагъ. Ишхъэгъусэу Розэрэ ежкыррэ кIэлиту зэдапIугъ. Аскэррэ Аслъланрэ спортыр ясэнхьат шъхъаIу къыхахы-гъэп, ау ар якIасэу пыльх. Аслълан атлетикэ онтэгъумкэ мастер хъугъэ. Къорэльф цы-кIуухэри штангыр зыфэдэм щы-гъузэхэу къэтэджых.

Тарихъыр инэрыйлэгъоу

Адыгэкъалэ ишын езыгъэжъагъэхэм ашыщ Нина Анкудиновар. Шьоф нэкIым чырбыщым хэшIыкIыгъэ унэхэр къизери-уцохэрэр инэрыйлэгъу, ахэр къэзыIэтыхэрэм ежыри ашыщыгъ.

— Воронеж дэт посэольэш училишир 1969-рэ ильэсэм къэзыуухыгъэ купым тызэгъусэу Адьгейим тыкъэкIогъагь, — къитфелюатэ тигушыIэгъу. — Сици-кIулем къыщегъэжъагъэу къи-блэ шъолтырым сзыщыпсэунэу сиФэягъ. Мыш Ioф щытшIэнэу амал зэрэшIэр зэрээхэсхэу сугу зыкIидзыгъ.

Воронеж хэкум елъытыгъэ-мэ, мыш къэкIыхэрэр зэрэшы-нахьыбэм Нинэ апэрэ та-къикъхэм гу льтатагь. Ылъэгъу-рэ постэури шоғъэшIэгъонэу, къыздэкIуагъэм ичыюопс идэх-гъэ емыпльекIу апэрэ мафхэр куагъэх.

— Куп-купэу тыгощыгъэу къалэм ишын тызэрэхэлэ-жъэштыр нэужум къиталуагь. Ошхыхэр къемыжъэфхэ Ioф-шIэнэир къинэу къытщыхъущы-гъэп. Ау бжыхъэ оялэм ар нахь къитэхыльэкIу ригъэжъагь. Нэужум Краснодар нэбгырэ заулэ тыхьоу тагъэзагь, — elo Нинэ. — Ау аш бэрэ Ioф щыс-

шагъэп. Ильэсрэ сышыIагъэу унаагь сихъагь ыкIи Адыгэкъалэ къэзгъэзэжъигъ.

Нинэ посэогу фэхъуగъэри Адыгэкъалэ изэтгээпсихъан зиIахьышIу хэзыльхъагъэхэм ашыщ. Павел Южно-Сахалин-скэ щыщыгъ, комсомолым исекретарэу мыш щылажъэштыгъ. НыбжыкIитлумэ апэрэ комсо-мол джэгу ашыгъ. Ахэм унэ шуухафтынэу къаратыгъагь.

— IoфшIэнэир посынкIагъэп, ау зэкIэми тызэдэлэжъытшыгъ, — игукъэкIыжхэмкэ къиддэгушащэ Нинэ. — Апэрэ къагъэ-кошыгъэ унаагьохэр амалэу яIэмкэ IепыIэгъу къытфэхху-штыгъэх, гъомылапхъэхэр къытатэуи бэрэ къыххэкIыгъ. Бзы-лъфыгъэм посэолъешIу Ioф щытшIэнэир зэрэкинир къагуры-лоштыгъэ ыкIи аш къихъаштим-кэ тиэлыгъу. Адыгэкъалэ къызытэлэтым, Байкало-Амурска магистралым ишын зыфэд-гъэзагь.

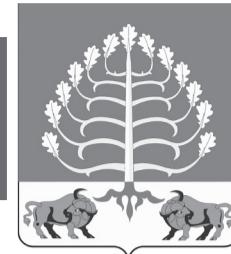
ИльэсипшIирэ аш Ioф щашла-

гъэу зэшхъэгъусэхэм Адыгэ-къалэ зыкъагъэзэжъигъ. Адыг-им къымыхъагъэхэм, яунэу альтиэ, мыш щыгупсэфыгъэх.

Зэшхъэгъусэхэр зызэдэпсэ-ухэрэ шэхэу ильэс 50 хъушт. Ахэм аш зэкIэдзагъэу, тыдэ-къуагъэхэм зэгъусэхэу, зэдэ-Iэжъэу, зы льагъом зэдэйтхэу къырыкIуагъэх. Унэгьо дахэм кIэлиш щангу.

— Адыгэкъалэ тшынэу зетэ-гъяжъэм гухэльэу фытиагъэхэр непэ тэлъэгъух. Ар зэтэгъ-псыхъагь, щылэкIэшшум фэбанэ. Цыфхэм зызщагъэпсэфын, къызщакуухан альэкIыщт чы-пIэхэр, кIэлэцIыкIу джэгупIэхэр, постэури дахэ, зэкIуухь. Тызфэхъуапсэштыгъэр, чэши мафи тимыIу Ioф зыфэтшIагъэр мыш фэдэ щылэкIэ зэгъэ-фагъэ къэлэдэхэм яIэнэир ары, — къеIуатэ тигушыIэгъу. — АуЖыре шапхъэхэм адиштэрэ сымэджэшыр, поликлиникэр, гурт еджапIэхэр — тльэгъурэм тэгъэрэзэ, гухахь хэтэгъуатэ.

ИЛЬЭС 50 ХҮҮГЬЭ

Сабыири мылькум нахь лъапI

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным «Родительская слава» зыфиорэ орденыр зыфигъэшьошагъэхэм Шэуджэн Аслъанрэ Фатимэрэ яунагъо ашыщ хүүгъэ.

Республикэм имызакъоу, къэралыгъом щыпсэухэрэми щысэтехыпэ афэхъурэ унагъор Москва рагъэблэгъагъ, Урсырем и Президент ахэм рээныгъэ гушыэхэр къалигъохыгъэх.

Къэлэцыкъуи 7 е нахьыбэ зэрэс унагъохеу къэлэцыкъухэр зэрифэшьошашэу еджэнхэмкэ, пүнүгъэ-гъесэныгъэ арагъэгъо-тынымкэ гъехъагъэ зиэ нытыхэм мыш фэдэ орден афагъэшьуашэ. 2008-рэ ильэсийн ижъоныгъокэ мазэ УФ-м и Президент «Родительская слава» зыфиорэ орденыр ыгъэ-нэфагъ. Аш къышгэгъягъэу узэргүшхон, щысэ зытепхын фэе унагъохэм тын лъаплэр араты.

Шэуджэнхэм яунагъо зэгу-рыгъэхэй къэлэцыкъуибл зы-

щапураэм ыльапсэ тэри зы-щыдгээзогъ, бысымгуашэм гүшүүгээ тифэхъугъ.

— Зэгурынонгъэрэ лъитэ-ныгъэрэ зэшхъэгъусэхэм зэфырялэмэ, сыд фэдэ чыпэ-къинри нахь 16шэх къафэхүщ, — къытфеуатэ Фатимэ.

— Гуклэгъуныгъэ уазыфагу ильэу, уильфыгъэхэм яхъяри, якъини адэбгощын пльэкіе аш-хъагъ аутымэ насыпигъекэ сэлъыте.

Аслъанрэ Фатимэрэ апэрэ зэлуклэгъоу ялагъэм ыуж ильэс нынэп тешгэгъагъэр, ау зэфы-щытыкъэу зэфырялэр псынкэу зэхашлагъыкы унагъо зэдашэн гүхэл яэ хүүгъэ. Ныжы-китлум шүүлэгъуныгъэу зэфирялэм даклоу гуклэгъуныгъэрэ пльятэнгъэрэ азыфагу ильэу яшынэгъэ гъогу рэклю.

22-рэ хүүгъэ унагъом иджэнэ-кью машо зыблэрэр. Анахь тын лъаплэу ялэу алтытэрэр яльфыгъэхэр ары. Ахэм гъесэныгъэ зэрарташтым, шхъэкэфэнэгъэ ахэлъеу къызэрартэтдже-щихэм дэлажъэх.

Непэ Шэуджэнхэм яунагъо ясабыйхэм арыгушонхэ альэ-кыщ. Мухъамэд Саратов дэт къэралыгъо юридическэ академиим щеджэ. Сайдэ Пшызэ къэралыгъо технологическэ университетын ия 3-рэ курс ис, Суандэ медицинэ сестрахэр зыщирагъэджэхэрэ институтэ Краснодар дэтыр къеухы. Аминэт, Заринэ, Фаридэ ыкчи Азамат еджэним егүгүх, спортым, культурэм гъехъэшүхэр аашашы.

Шэнэнгъэм мэхъанэу илэр ны-тыхэм дэгью къагурэло.

Сабыиби яэ нахь мышэм, зэшхъэгъусэхэм ашырэ гъесэныгъэ зерагъэгъотыгъ, яльфыгъэхери еджаагъэхэу къэтджехинхэм анаэ тыра-гъетэ.

— Еджеэшко хъунхэу сывфэмыеу слон сълкыкштэп, — игүшүэ лъягъэклюу дэйн. — Ау анахъеу съзкэхъопсыэр гуклэгъуныгъэ зэфырялэу, цыфыгъэ ахэлъеу згъесэнхэр ары. Ем ыуж шу къызэримыкы-жырээр агурыдгъэйнэм, цыф-мэ лъятэнгъэ афашилэу къэтджехинхэм сишхъэгъуси сэри-тэпыль.

Тигушыгъу тызэрэцгъэз-загъэмкэ, нахыжхэм яушыйхэм ядэуныр шэнышу афэхъугъ. Ны-тыхэм, пшы-гуаш-хэм ягъэспэтхыдэхэр чыжъэу зэпсчыщ.

зэрэнсхэрэр, ахэм зэрамы-гъэшэштхэр джыри ныжы-къээ къагурыуагъэу щытыгъ.

Сабыиби зиэ ныхэр Адыгэ Республиком зэрэцгээль-пэхэрэм ишхъятуу Шэуджэн Фатимэ Рэзэнгъэ, Щытху тхыльэу кыратыгъэр бэ. Адыгэеим анахь уасэ зыщиашы-рэмэ ашыщэу «Материнская слава» зыфиорэ щытхуу тамыгъэр джащ фэдэу ным къыфа-гъэшьошагъ.

— Шыпкъэ, джыре мафэхэм сабыиби къэпэлэтынр иоф псынкэл, ау зы мафи съкэ-тъожъеу къыхэкыгъэп, — къе-лиятэ Фатимэ. — Мылькум нахь лъаплэу дунаим тетыр сабыим ишх макъ. Ар нахыбэрэ зэхэс-хынны пае сид фэдэ къини-гъуи зэпсчыщ.

Адыгэкаал

Сыдэу дэгъуа Адыгэкаалэ удэсынныр!

Сыдэу насыпигъа узшыщхэр къыпльдэсэйнхэр!

Сыдэу дэгъуа пчэдыхъ жахэм Адыгэкаалэ иурам дахэ укыитехъаныр!

Сыдэу гушуагъуа пчэдыхъжым осэлсыр зэпэжъуулжъэу

къэгъагъэмэ ательеу пльэгъуныр!

Адыгэкаалэ сикласэм ижь нахь къабзэ, нахь 16шу щымы.

Аш ичэшхэр рэхъят.

Рэхъатныгъэ зыхэль адыгэ лъяпкыр аш щэлсэу.

Адыгэкаал, сэ инэу шу усэлэгъу!

Адыгэкаал, сэ сыпщэгушуукы.

Нахь ин, нахь дахэ ухуунэу,

Гушуагъо ехъу къыомыхъулэнэу сывфэлъало.

Адыгэкаалэ итхамати, аш игүсэхэм урамхэр къагъэкэраклэх.

Ар инэу тигуп. Тхъашуугъэлсэу!

ТАЙМЭСЫКЪО Светлан.

Адыгэкаалэ щыщ, юфшэнным иветеран.

А 1-рэ, я 3 — 5-рэ нэклубъохэр зыгъэхъазырыгъэр Гъонэжъыкъо Сэтэнай.

Сурэтхэр юшынэ Аслъан тырихыгъэх.

Адыгеир ары зитамыгъэр

Адыгэ къуаер Адыгеим ит ѩэ заводхэм анэмикІэу Урысыем ичЫпІэ зэфэшъхвафхэми къащаиІэу, аиц «Адыгэ къуай» ылоу тетхагъэу цЫфхэм араицэу зыщи-тыгъэм ильэс заулэ текЛыгъ. Компаниехэу «Умалат», «Сир Стародубский» зы-филохэрэри ар къыдэзгъэкІыхэрэм ащыцигъэх.

Адыгеимкіэ адигэ къуаер апэрэ заводхэм бэу къащаидагъекіэу зырагъэжъэгъагъэр 1968-рэ ильэсир ары, къуаер Шэуджэн районыр ары къыз-щашыщтыгъэр. Адыгеим ит ѩэ заводхэр къоеихынэм зытырагъэпсхъэхэм ыуух 2018-рэ ильэсем къуаеу къыдагъэкІэрэм процент 37-рэ хэхуагъ, ичьягъекіэ тонн мин 13-м ехъугъ. Республиком ипромышленник-хэр зэрэгүгъэхэрэмкіэ, 2021-рэ ильэсем нэс ар тонн мин 16,4-м нағэесыщ.

Непэрэ лъэхъаным адигэ къуае къыдагъэкІынэу фитынгъэ зиіхэр заводитф мэхъух: «Шовгеновский», «Гиагинский», «Тамбовский», «Красногвардейский», «Адыгейский» зыфахъэрэр арых. Аш къемиззэгъыгъэ щэ заводхэу адигэ къуаев фэдэ къыдэзгъэкІыщтыгъэхэр ильэс заулэ хъулагъэу фитынгъэу ялагъэр къаратыжынэу ыкли Адыгеим ит заводхэм афешхъафхэми къуаер къарагъэшынэу хъыкум зэфэшхъафхэм ащыкіэдэх. Йофым зэп зэрэхэлпахъэр. Интеллектуальнэ фитынгъэхэмкіэ хъыкумым, Урысы-

ем и Ашъэрэ хъыкум ар ащызэхафыгъ, Адыгеим ит ѩэ завод закъохэм адигэ къуаер къыдагъэкІынэу унашъохэр ашыгъэх. ТАСС-м макъэ къызэригъэурэмкіэ, адигэ къуаер Адыгеим ибрэндэе щыт, ар къэзгъэшьыгъкэрэ тхылхэр зиіхэр мыш юф ѿзышшээр щэ завод закъохэр ары.

Къуаев икъыдэгъэкІынкіэ нахыбэрэ Адыгэ Республиком къыпэуцужыгъэр Брянскэ хэкум ѿыз компаниеу «Умалат» зыціэр ары. Ар гъомылэпхъэш анах инэу хэкум ит, къе-

зэфэшхъафхэр, итальянскэхэм къащаегъэжъагъэу Кавказым щашырэ «сулугуни» къое лъэпкыям нэсъжъэу компанием къыдэгъэкІх. Къышырэ продукциер Белоруссием ыкли Казахстан арагъаш.

Іоныгъом и 11-м джыри Урысыем и Ашъэрэ хъыкум юфым хэпльагъ. «Адыгэ къуай» ылоу тетхагъэу Адыгеим къыашырэм нэмикі аш ыціэ зыими ыгъэфедэн зэрэфимытимкіэ унашъоу тапэкіэ ѿшыгъэгъэр къыгъэшьыгъэжъигъ.

ЗэхъокІыныгъэхэр къыхагъэшыгъэх

Кавказ биосфернэ заповедникым къыщыкІыщтыгъэ хэшиэ мэзүр американскэ хъампІирашъом зэригъэ-кіодыгъэр бэрэ къэтэтхы. Ильэс миллионипшылм ехъукІэ узэкІэлбэжъэм къэкІыщтыгъэ чыг лъэн-кыр мы заповедник закъор ары джы къыщыкІырэр.

Ильэситф хъугъэу чыопсым икъеухъумэн дэлжээрэ къэралыгъо къулыкъуухэр мыкоммерческэ чыопсухъумэкЮ гупчэу «НАБУ-Кавказыр» ялпілэгъо хэшъаев зэрэхъэжъохъштим юф дашлэ. Адыгеим иныжъыкІэхэм зэхажгъэ волонтерскэ движением хэтхэм хэшъэе лъапсэхэр гъэ къес мээзим хагъэтихъажых. Заповедникым ишэнэгъэлэжъхэм зэламыгъэу хэшъаев изытетре зэрэхъэжъохъирэмэ ауплъекух.

Бэмшлэу ахэм хэшъаев къызщыкІырэ чыгухэр зыфэдэхэр зэрэгъэшшагъ. Аш мэхъэнэ гъэнэфагъэ ил. Хэшъаев жъажжэу къекы, хэхъоним

пае чыгоу зыхэтим шынэгъакіэ хэль зэптийн фад.

Улъякунхэм къызэрагъэльэгъуагъэмкіэ, чыг лъапсэхэм акіярлыгъо ятлэм изытет зэхъокыныгъэхэр фэхъугъэх. Хэшъаев хъампірашъом емышхыфкіэ къызщыкІыщтыгъэ чыгум псэу къылхъэшьгъэхъим фэдиз джы ыгъотижъирэп, ятлэ зыхэтим изэхэлъыкИ зытетыгъэм фэдэжъэп. Тапэкіэ шэнэгъэлэжъхэм лабораторнэ улъякунхэр ашыщых, зэпымьюу чыгхами альяплъещтых.

Хэшъаев зыкъишшэхъыним пае ильэс 300 фэдиз ишыклагъ, юфшэнхэр зепагъэхъем лъэшэу изэрар къекощ.

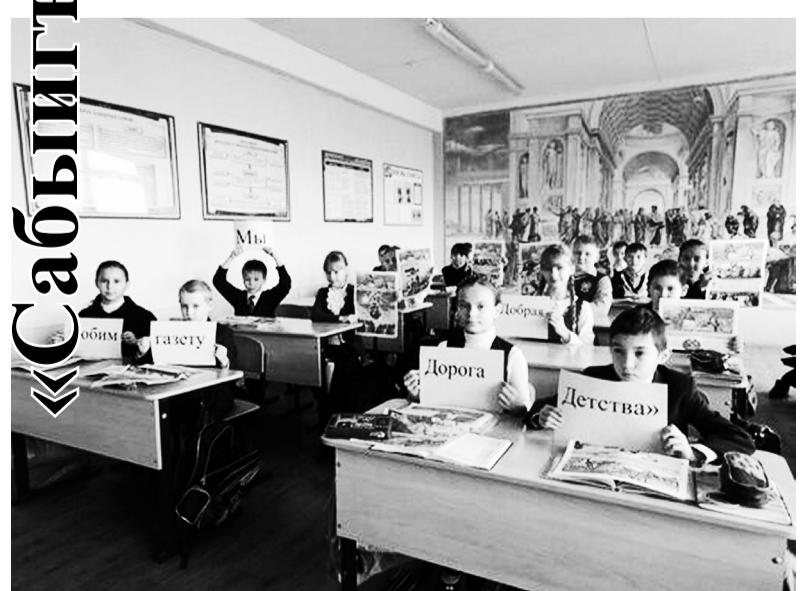
«Сабыгъом игъогу»

КіэлэцІыкІухэм апае Урысыем къыщыдагъэ-кІырэ гъэзетхэм «Сабыгъом игъогу» зы-фиорди ащыщ. Гъогурыгъоним ишапхъэхэм ар афэгъэхъыгъ.

Урамым узэрэзэпрыкыщ шыкіэр, лъэсгьогум утемитмэ, автомобилхэр зэрччээрэ гъогум узэрэри-клощтыр, зэпрыкыпэхэр зэрэбгэфедэштхэр, нэмикіхэри гъэзетым къырагъахъэх, гъогухэм атет тамгъэхэм нэуасэ афаших.

«Сабыгъом игъогу» зыфиорэ гъэзетыр Адыгеим итхыльеджапІэхэм ащагъэфедэу рагъэжъагъ. Ахэм ачіэхъэрэ кіэлэцІыкІухэр ашеджэнхэ альякыщ, гъогухэм щынэгъонччэу ащызеконхэмкіэ ялпілэгъу къафэхъущ.

Джаш фэдэу гъэзетым тхыльеджапІэм юфышхэм, кіэлэгъаджэхэм, автоинспекторхэм ишуагъэ якыщ. Сабыгъом гъогурыгъоним хабзэу пыльхэр арагъэшшэнимкіэ ялпілэгъу къафэхъущ.

Нэкүубгъор зыгъэхъазырыгъэр ШЬАУКЬО Аслъангугаш.

Республикэр форумым хэлажъэ

Адыгеим ѡыщ ныбжыкІэ купышо къалэу Ростов ѡыкІошт форумым хэлэжъэнэу къуагъэ.

Урысыем и Къыблэ шъольыр ар яшшэнэрэу ѡызэхаш, муниципалитет пстэумэ ащыщхэр хэлэжъэнхэ фитых, Адыгеим икъыгъэхэр нэбгырэ 38-рэ мэхъух.

Форумым зыщытегуущыгъэштхэ юфхэрэзэзэхъафхэм тиныбжыкІэхэр ахэлжъэштых. Ахэр зэтэфыгъэх. Пса-

уныгъэм икъеухъумэн пыльхэр, творчествэм пыщагъэхэр, телевидениер, радиор, журналистикэр зыштогъэшшэгъонхэр, нэмикіхэри шъхъафэу зэхэгүүщих.

Теклонгъэм имэфекІэу къеблагъэрэм изыфэгъэхъазырын хэлажъэхэрэм юфшагъэу зэрхэхэрэр къалотштых. Къыблэ

шъольырим ѡызэхаш ёэ студент отрядхэм ыкли студент клубхэм я Лигэ пшьэрильэу зыфигъэуцужхэрэр къыралотыкыщтых.

НыжъыкІэ форумым ыклиэм аш къырахылэгъэ проектихэр зэрэгэнэхъохъущтых, анах дэйхүхэу къыхахыхэрэм грантхэр къаратыштых.

ЗЭКЬОШНЫГЪЭМ ИГЬОГУХЭМКІЭ

Гупшысэштум ильэгъохэц

Ныбджэгүбэ Адыгэ Республикаем щизилэ Ацумыж Налщык тигъэзет иредакции тышыукалагь.
Зэгъэпшэнхэр тигъэшызэ, лъепк гупшысэм зызэриушомбъурэм тытегуущылагь.

Бэлькъарым и Къэралыгъо университет, республикам икуудажхэм тащылагь. Тызэллыкъозэ тизэдэпсэуныгъэ иамалхэр нахышоу къытпкырыхъагъэх.

Адыгабзэм изэгъишиэн

— Хымэ къэралыгъом шъусэу адьгабзэм изэгъишиэнкіэ къиньгъо шъуимишыагъэр тишигъишигъон.

— Адыгабзэкіэ унагъом тыщегуущылэ. Клэлэцыкы ыгылпіэм, еджаплэм адьгабзэр ащиызэрагъашы. Арапыбзэр, инджылызыбзэр, джуртыбзэр, адьгабзэр еджаплэм щаку. Я 12-рэ классыр къэзыухыра клаалехэм дзэм къулыхыр ильэси 3 щахьы.

Пишишъэхэм сыда къялолишищтыр?

— Еджаплэм ыуж ильэситло иофшіэн зэфэшхъафхэр агъецаклэх. Ялэпээсэнгъекіэ нахь къаахэшгъэхэм хэушхъафыкыгъэ сэнэххатхэм афагъазэх. Янжыкъицгъум лъапс зыфагъэхызыры.

Чыгулэж чанхэр шъуицх.

— Технике пэртыр алэклэль, лэжыгъэ бэгъуагъэр къахыжы.

Сыд фэдэ сэнэхьат яиэми, адьгабзэр зыща гэгъупшиэрэн.

— Угуклэх уфемьеу адьгабзэр зэбгэшлэн умыртээштэй сэлпьтэ. Уицыкыгъом уянэ-утэтэхэм узыфагъесэгэй бзэр, шэн-хабзэр щыненгъэм Ѣзызехъанхэм упылын зэрэфаер къыдгурэл.

Мыеекуапэ имэфеки мафэхэм уахэлэжьагъ.

Цыфхэм язэхэтийкіэ пишигъишигъонэу хэллэгъуагъэр къытмоба.

— Лъепкыбэ Мыеекуапэ щэпсэу. Мэфекыим зэрэзэфищхэрэм сигуапэу сеплъыгъ. Сирием, Иорданием, Тыркуем къарыкыгъигэ адьгэхэр республикам къыщыхыгъэхэм ащиш шыпкъэ зэрэхъужыгъэхэр, мэфекыир зэрэзэдагошырэр сыйгэгүшорэмэ ахэсэлти.

Хэкужысм къэзгээзэжьем и Мафи Мыеекуапэ цыбгъэмэфеки.

— Адыгэхэм ятарихъ чыгу къызэрагъээжыгъэр агъэмэфекы зыхыкъе, урысхэр, къэндзалхэр, къэзэххэр, нэмикхэр къэраклэу фэпагъэхэу зэхахъэм щэуджых.

— 1992-рэ ильэсийм къыщегъягъэу Мыеекуапэ сыйкъеко, къеуатэ Израиль ит адьгэ къуаджэу Кфар-Камэ Ѣылпээрэ Ацумыж Налщык. — Республикаем Ѣыслээгъурэр сшогъэшлэгъон.

— Зэлзыицыкіэ амалхэр нахышыю дгъэфедэхэу тиээрэфежьагъэм иуенльтийкіэ къеуалыбэ.

— Кфар-Камэ и Адыгэ Хасэ сирипащэу Адыгэим иансамблэ цэрилохэу «Исламыер», «Налмэсир» аперэу тикууджэ едгэбэлэгъагъэх. Искусствэм ишугъэхкэ нахышоу тиээрэшлагъ, тигумэкигъохэм шъхээхыгъэу таттугышиэу тиэфежьагъ.

— Сыд фэдэ лъепк Йофи гъоха анахьэу шъузлыицэгъэхэр?

— Адыгабзэм изэгъешлэн, игъэфедэн, имэхъанэ изыкъегъээтийн къыдэлтытээ, фестивальхэм тахэлажьэу туублагъ. Тэтикыкыицэлэйи, адьгабзэмкээригъэдэжэнхэу Тэу Руслан Мыеекуапэ къитчи, ильэси 4 Кфар-Камэ йофи щишлагъ. Къэралыгъо телерадиокомпание «Адыгэим» и журналистхэм тяльэйи, тищыка кэхэхэхэйи, изыкъегъээтийн къытмоба.

— Дунэе Адыгэ Хасэм (ДАХ-м) ильэсийбэрэ ухээтийгъ.

— Краснодар, Налщык, Истамбул ДАХ-м иззаххэхэу ашыкъуа гъэхэм сахэлжьагъ. Зэлзыицыкъе унашьоу ашыраххуухъэхэрэй Ѣыненгъэм Ѣылпээрэ тиээрэшлагъээ тарихъыр, бзэр нахышоу зэдгэшлэгъэх. 2014-рэ ильэсийм Къэбэртэе-

Филармонием дэжь адьгэ джэгоу Ѣылпээрэ аперэ чыплээр къыщдээзыхъягъэр ермэл пшашь. Анах дахэу ар къэшшуагъэу къыхахыгъ. Аш мэхъаншо ил.

— Адыгэ Хасэр, ансамблэу «Абрекхэр», лъепк шиэжим пыль ныбжыккіэхэр къицакло фэхъуэхэу адьгэ джэгүхэр къэлэ паркын зэрэшыклохэрэм уеплээу къыхакъыгъ.

— Мыеекуапэ Ѣылпээрэ синьбдэжэйоу Хүнэ Асплан сиригъусэу джэгүхэм сяппыгъ. Тибжыкъицхэр дахэу мэуджых, адьгэ шэн-хабзэх джэгум Ѣызэрахъэх. Тыркуем къикыгъэ адьгэ клаалэм, урыс пшашь. Мыеекуапэ дэсийм аперэ чыплэхэр афагъэшшуашхэу слэгъугъэ. Лъепкхэр адьгэ джэгум зэрэзэфишхэрэр, искуствэм дэхагъэу хэлтыр ныбжыкъицхэм зэрэшагъэзэе язэфыщытыкэ Ѣыненгъэм зэрэшыгъитэрэр зымыуас Ѣылэп.

Зэгъэпшэнхэм уагъэгъуазэ

— Афынсынэ, Тэхъутэмыкье районным уацы-Иагъ, зэгъэпшэнхэм къате-гүчийнэба.

— Сирием къикыгъигъэхэм сацкылагь. Адыгабзэр ашлэ, чэсийнхэу унэхэр ялх. Лъепкыим ичигу гурэ псэрэхээ зыкыщагъотыжьэу фежъагъэх. Псэуклэу агъотыштым мэхъэнэ ин есэты.

— Тыгъужыкъо Къызбэч исаугъэт уеплээгъ, сурэт дахи Ѣылптирахыгъ.

— Чэмышьо Гъазый, аш нэмикхэу саугъэтим игъэпсэн чанэу пылтыгъэхэм зэгъэшэн зыхэль гупшысэхэр къысфалотагъэх. Саугъэтим слапэхэмкээ сыйгинэсийм, посэ пытэу, тызэдэгүчилэ шлоигъоу къысщыхууль.

— Республикаем испорт Ѣылолишищтыр?

— «Зэкъошныгъэр» футбол зэрэшлээрэм сеплъыгъ, аперэ чыплээм зэрэшылээм сэгъэгушо. Тренер шъхьаэу Ешыго Сэфэрбый бэшлагъэу синэуас, командр ыпэкэ льигъэктэнэу фэсэл.

— Израиль ис адьгэ къалэхэр футболов Ѣицхэ-ба?

— Натхъо Бибарс икъэбар шошлэ, «Партизаны» хэт. Аш нэмикхэри къалэхэрэ футболов командаэм ашшэх. Адыгэ Республикаем къэлжызы зышоицхэрэх ахэтэй.

— Налицик, уикъалэу Айбек Адыгэим къыгъээзжыгъ, унагъо Ѣицхэу Мэфхъаблэ Ѣенсэу.

— Айбек ишхъэгъусэу Нурынэйт Пыччэу Ѣыщ. Пшээшьиту зэданлы — Нэфынэрэ Роянэрэ. Зэшыпхуухэр Кфар-Камэ къэлхэ, аш фэдэ зэлукэгъхэм нахь тызэфащэ.

— Ионыгъом и 15-м Кфар-Камэ бгъэзэжышищ. Уигушицхэм зэхъокыицэгъэ афэхъугъа?

— Адыгэир республике зэрэхъугъэм шуагъэу къытфихыгъэм тэгъэгушо. Мыеекуапэ ильэс къэс нахь дахэ мэхъу. Адыгэ Республикаем имэфеки, адьгэ шуашэм и Мафэ сахэмилэжэу Израиль зэрэзгээжырээр сыйгү къео. Республикаем хэхьюнгъэхэр зэришытхэм сицыхэ тель. Ти Лышшыгъэу Къумпил

Зэхэзыщагъэр ыкъи къыдэзыгъэхъэр:

Адыгэ Республикаем лъепк Йоффхэмкээ, Йэкъиб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкээгъухэм адьярээ зэхъынгъэхъэмкээ ыкъи къэбар жууцэхэй иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыэр:

385000,
къ. Мыеекуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаихырэ А4-кіэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъекіэ 5-м емыхъхэрэ ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлхээ, шрифттыр 12-м нахь цыкунэу Ѣытэп. Мышхъэхэм адимыштэрэ тхъгъэхэр редакцием зэхъегъэлжых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушихъятыгъэр:
Урысы Федерацем хэутын Йоффхэмкээ, телерадиокъетынхэмкээ ыкъи зэлэйицсыкээ амалхэмкээ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпэгъэлжых. Шапл, зэраушыхъятыгъэу номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушихъятырэр
ООО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыеекуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъемкіи
пчагъэр
4283

Индексхэр
П 4326
П 3816

Зак. 2385

Хэутынм узцыкъэтхэнэу Ѣыт уахтэр
Сыхъатыр
18.00

Зыщаушихъятыгъэхъ
уахтэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхьаэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьаэм
игуадэр
Мэшлээко
С. А.

Пшээдэгъыж зыхырэ секретарыр
Жакъемыкъо
А. З.

Мурат мэфеки зэхаххэхэм ашысльгъугъ. Чыжээ ыпэкэ зэрэпльэрэм тигъэгъэхэр къеэлтих. Сыфай зэлэйицсыкээ амалхэр Ѣыненгъэм Ѣыдгээштэнхэу.

— Уигуухэлтыиуухэр къыбдэхъуунхэу Тхъэм сиыфельэу.

— Тхъауеэгъэпсэу.

ЕМТЫЙЛ Нурбий.
Сурэтхэм арьтхэр: Ацумыж Налщык; «Зэкъошныгъэм» иешлэгъу еплых.